

Nr 208.

Av herr **Vennerström**, om skrivelse till Kungl. Maj:t
angående förbättring av den norrländska arrendelagen.

Även i sitt nuvarande skick är den norrländska arrendelagen synnerligen bristfällig och kan tillåta de mäktiga bolagen att behandla arrendatorerna på ett sådant sätt, som knappast kan anses överensstämma med en sund samhällsåskådning. Såsom prov på de vidriga förhållanden, vilka arrendatorerna även med nu gällande arrendelag måste finna sig i, kan anföras ett normalkontrakt mellan ett av Västernorrlands allra största bolag och dess arrendatorer.

I arrendekontraktets § 8 stadgas: »Arrendatorn må till husbehov nyttja det fiske, som hör till fastigheten, men fiskerätten i övrigt tillhör aktiebolaget». § 9 lyder: »Jakträtten tillkommer aktiebolaget». Dessa bestämmelser, som i hög grad inskränka arrendatorns rätt till jakt och fiske, ha i en vid denna riksdag förut väckt motion blivit föremål för kritik och föranlett ett yrkande om reformering. Det är därför onödigt att i detta sammanhang ingå i en ytterligare kritisk belysning.

I en annan paragraf i kontraktet stadgas, att arrendatorn måste utgöra det s. k. »födoråd», som vilar å fastigheten. Brukaren ålägges ekonomiskt ansvar för den, som förut bott på fastigheten, oavsett släktförhållande. Detta betyder, att på den fattige arrendatorn lägges en synnerligen tung ekonomisk börda. Arrendeställena äro ofta så små, att brukaren nätt och jämnt kan klara sig. Skyldigheten att bära detta födoråd gör då, att brukaren tryckes ned i ekonomisk misär. För arrendatorerna hos de bolag, vars kontrakt är utgångspunkten för denna motion, variera utgifterna för födorådet mellan 500—1,000 kronor. Det kan knappast betraktas som rättfärdigt att rika bolag, som dragit förmån av de föregående brukarnas arbetskraft, sedan kasta underhållsskyldigheterna på de efterföljande fattiga brukarna. Det synes vara ett rättmätigt krav,

att arrendelagstiftningen ändras i den riktningen, att ett övervältrande av underhållsskyldigheten från bolagen till arrendatorerna förhindras.

Kontraktets § 10 lyder: »Arrendatorn ansvarar för procent av kommunalutskylder, som för fastigheten utgå och enligt lag åligga jordägaren. Likaledes ansvarar arrendatorn för vägunderhållet in natura.

Arrendatorn avstår från alla anspråk å ersättning för hittills å fastigheten verkställda byggnader, odlingar och andra förbättringar.»

I allmänhet stadga detta bolags kontrakt, att arrendatorerna skola ansvara för 25—50 procent av kommunalutskylderna. Avsikten med detta stadgande är icke svår att förstå. Bolaget erhåller en garanti för, att inte kommunen beslutar en sådan taxering, varigenom bolagets skog upptaxeras till sitt verkliga värde. Det är uppenbart, att arrendatorerna, som åläggas bära en viss procent av bolagets kommunalskatt, bliva liksom bolaget intresserade av, att skatten för bolagets skog hålles nere. I samma mån som denna höjes, stegras även deras egna utskylder. Inom den kommun, där det nyssnämnda bolaget haft sitt huvudsäte och som nästan helt och hållet äges av bolaget, ha försök blivit gjorda att få skogstaxeringen höjd. Men detta har mött motstånd även från arrendatorerna, emedan bolaget genom den finurliga bestämmelsen gjort dem medintresserade i att hålla skogstaxeringen nere.

I § 10 vräkes vägunderhållet från bolaget över på arrendatorerna. I princip kan detta icke anses riktigt, ty bolaget har självfallet lika stort intresse som arrendatorerna — och till och med ännu större — av, att vägarna hållas så goda som möjligt. I praktiken betyder bestämmelsen, att de fattiga arrendatorerna nödgas bära en ekonomisk börda, som ofta blir dem alldeles övermäktig. Ett enda exempel kan anföras. En arrendator, vars kontrakt jag varit i tillfälle att se, blev förlidet år ålagd vid vägsyn att på sin vägsträcka köra 300 lass grus. I bästa fall kunde han köra blott 5 lass per dag, emedan gruset skulle tagas blott på vissa bestämda ställen. Även om man räknar med otroligt låga priser, kan den faktiska utgiften för denna arrendators vägunderhåll icke understiga 500 kronor. Den torde snarare uppgå till inemot dubbla summan. En annan arrendator blev ålagd att köra 500 lass grus på en 900 meter lång väg och fick därpå använda ett 40-tal häst- och kördagsverken.

Huru oerhört tryckande dessa direkta och indirekta skatteutlagor äro, framgår av en beräkning, som jag i samband med sakkunniga personer har gjort angående en arrendators utgifter i enlighet med kontraktet i fråga. Kostnaden för födorådet uppgick till 575 kronor, för vägunderhållet till 500 kronor. Därtill kommo kommunalskatt och kronoskatt,

så att slutsumman för samtliga direkta och indirekta utlagorna uppgick till 1,234 kronor.

Bestämmelsen, att arrendatorn skall avstå från alla anspråk på ersättning för hittills å fastigheten verkställda byggnader, odlingar och andra förbättringar, kan icke överensstamma med en modern rättsåskådning, lika litet som med jordbruksnäringens och samhällets intressen. Det är icke mer än rättvist, att en driftig och arbetsam arrendator, som lägger ner ett intresserat arbete på att sätta arrendestället i bättre hävd, får åtnjuta en rimlig ersättning för de verkställda förbättringarna. Och det är oestridligt, att i bolagsbygderna ett levande intresse för jordbrukets förbättring aldrig kan uppammas, så länge som brukarna icke tillförsäkras resultatet av sitt arbete.

På dessa grunder hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte genom jordkommissionen snarast möjligt låta verkställa en utredning om förbättring av den norrländska arrendelagen samt för riksdagen framlägga förslag härom.

Stockholm den 21 januari 1921.

Ivar Vennerström.
